

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 11/4 2022 s. 1697-1716, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARININ DİLBİLİMİ DERSİNE YÖNELİK ALGILARININ METAFOR ANALİZİ YOLUYLA İNCELENMESİ

Dilek YILDIRIM BİLGEN*

Geliş Tarihi: Haziran, 2022

Kabul Tarihi: Ekim, 2022

Öz

Bu araştırmanın amacı, Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilimi dersine yönelik algılarını metafor analizi yöntemi ile ortaya koymaktır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2021-2022 akademik yılı Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında öğrenim gören ve dil bilimi dersini almış olan 45 Türkçe öğretmeni adayı oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (fenomonolojik) deseni kullanılmıştır. Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından oluşturulan “Dil bilimi dersigibidir. Çünkü.....” ifadesinin yer aldığı formla toplanmıştır. Formlardan elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir.

Türkçe öğretmeni adayları dil bilimi dersine yönelik 34’ü farklı olmak üzere toplam 45 metafor oluşturmuşlardır. Türkçe öğretmeni adaylarının oluşturdukları metaforlar açıklamaları dikkate alınarak 6 kavramsal kategori altında toplanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilimi dersini olumlu algıladıkları tespit edilmiş ve Türkçe öğretmeni adayları, ders içeriğini zor ve kapsamlı bulmalarına rağmen kendilerine katkı sağladığını ve dil bilimi dersinin meslek hayatlarında daha donanımlı olmalarını sağlayacağını belirtmişlerdir.

Anahtar Sözcükler: Dil bilimi, metafor, Türkçe öğretmeni adayları, Türkçe eğitimi.

EXAMINATION OF PRE-SERVICE TURKISH LANGUAGE TEACHERS’ PERCEPTIONS OF LINGUISTICS LESSON THROUGH METAPHOR ANALYSIS

Abstract

This study aims to reveal the perceptions of pre-service Turkish language teachers towards their linguistics lesson through metaphor analysis method. The study group of the research consists of 45 pre-service Turkish language teachers who have taken the linguistics lesson at Zonguldak Bülent Ecevit University, Ereğli Faculty of Education, Department of Turkish Language Education in 2021-2022 academic year. The phenomenological design, one of the qualitative research methods, was used in the study. The data were collected with the form prepared by the researcher, in which the

* Dr. Öğr. Üyesi; Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, dilek.yildirim@beun.edu.tr

Araştırmanın Etik Kurulu İzni: Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, İnsan Araştırmaları Etik Kurulu, 08.02.2022 tarih ve 131034 sayılı karar.

phrase “Linguistics is like.....Because....” is included. The obtained data from the forms were analyzed with content analysis.

The pre-service Turkish language teachers produced a total of 45 metaphors, 34 of which were different, for the linguistics lesson. The metaphors produced by the pre-service Turkish language teachers were grouped 6 conceptual categories, taking into account their explanations. According to the results of the research, it was determined that the pre-service Turkish language teachers perceive the linguistics lesson positively. Although the pre-service Turkish language teachers found the lesson content difficult and comprehensive, they stated that it contributed to them and linguistics lesson will enable them to more equipped in their professional life.

Keywords: Linguistics, metaphor, perception, teacher candidates.

1. Giriş

İnsan olmanın başat göstergesi dil yetisine sahip olmaktır. Dil yetisine sahip olan canlılar “insan” olarak nitelenirken; insan dil yardımıyla dünya üzerinde zihinsel, psikolojik, toplumsal, kültürel, vs. bir yaşam alanı kurar ve aynı zamanda dili de değiştirir ve dönüştürür. İnsanı insan yapan, Doğan Aksan’ın (2004, s. 125) deyişiyle insan olmanın ayrıcalık belgesi olan dil, yine insan aracılığıyla devingen bir olgu haline gelmiştir.

Antik Çağ’dan bu yana dil ve insanın değer yönünden birbirine eşit olarak görülmesi insanın dil olgusu üzerinde düşünmesine, bu olguyu araştırmasına ve incelemesine yol açmıştır. Bu araştırma ve incelemeler zamanla felsefenin alanından çıkıp daha düzenli ve sistemli bir hâle gelmiştir. İşte bu noktada dilin bilimi doğmuştur denilebilir. Her bilim dalının bir inceleyeni bir de inceleneni bulunmaktadır. Dil biliminin de inceleyeni dil bilimci, inceleneni dildir. Dil, dil biliminin inceleme nesnesi, dil biliminin konusudur.

Bazı kaynaklarda ayrı bazı kaynaklarda bitişik olarak yazılan dil bilimi, Türkçe Sözlükte “Dillerin yapısını, gelişmesini, dünyada yayılmasını ve aralarındaki ilişkileri ses, biçim, anlam ve cümle bilgisi bakımından genel veya karşılaştırmalı olarak inceleyen bilim, lisaniyat, lengüistik, filoloji” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımda dil bilimi ve filoloji aynı anlamda kullanılmış olsalar da filoloji tarihi metinlerin incelenmesi ve yayımlanmasıyla ilgili bir alandır ve dil biliminden ayrıdır. Dil bilimi, “genel olarak dil olayını ele alan, özel olarak da dilin çeşitli gerçekleştirmeleri sayılan doğal dillerin hem belli bir evredeki işleyiş düzenlerini hem de çeşitli evreler arasındaki değişimlerini inceleyen bir insan bilimidir” (Vardar, 2001, s. 21). Dil bilimini kısaca, insan dilini bilimsel yollarla inceleyen bilim dalı olarak tanımlamak mümkündür. Uzun yıllar, dil bilgisi ve dil bilimi terimleri birbirlerinin yerine kullanılmışlardır. Ancak bugün her iki terimin de farklı anlamlarda kullanılması gerektiği ve dil biliminin dil bilgisinden doğan bir alan olduğu bilinmektedir. “Latince “lingua” (dil) sözcük kökü üzerine kurulan “linguistique” terimi ilk kez 1826 yılında kullanılmıştır” (Kıran, 2003, s. 9).

Dil biliminin başlangıç noktası olarak eski Hint geleneği gösterilir. Hintlilerin kutsal dinî metinleri olan Vedalar’ın doğru okunup anlaşılması için gösterilen çabalar dil bilimi çalışmalarının başlangıcı sayılmıştır. Modern anlamda dil biliminin doğuşu ise 19. yüzyılın sonu 20. yüzyılın başlarında Ferdinand de Saussure ile başlatılır. Dil çalışmaları çok eski dönemlere kadar uzanmakla birlikte eski çağlarda bu çalışmalar daha çok felsefe ve yazın alanlarında yapılmaktaydı. Çağdaş anlamda bilimsel ve bağımsız dil incelemeleri 19. yüzyılda karşılaştırmalı dil çalışmaları olarak başlamış, 20. yüzyılın başlarında İsviçreli dil bilimci F. de Saussure’ün dili kendi içinde kendisi için inceleme ilkesi çerçevesinde özerk bir bilim dalı kimliği kazanmıştır (Onan, 2013, s. 85). Dil biliminin çalışma alanı yıllar geçtikçe genişlemiştir. Dil biliminden doğan ve günümüzde başlı başına bir bilim dalı olan pek çok alan bulunmaktadır.

Ülkemizde ilk dil bilimi çalışmaları Türk Dil Kurumunun kurulmasıyla (1932) başlamıştır. İstanbul Üniversitesinin yeniden yapılanmasıyla birlikte modern anlamda dil bilimi çalışmaları yapılmaya başlanmıştır. Ragıp Hulusi Özdem, Agop Dilaçar, Necip Üçok, Özcan Başkan, Süheyla Bayrav, Berke Vardar, Doğan Naci Aksan bu alanda çalışan ilk ve önemli isimler olarak sıralanmaktadır (Aksan, 2004; Kerimoğlu, 2017). Günümüzde İstanbul Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi gibi bazı üniversitelerde dil bilimi başlı başına bir bölüm olarak bulunmaktadır. Ayrıca Fen- Edebiyat Fakülteleri ve Eğitim Fakültelerinin bazı bölümlerinde dil bilimi ders olarak okutulmaktadır.

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, 1996 yılından itibaren öğretmen yetiştirme programlarının yeniden düzenlenmesi çalışmalarına başlamıştır ve lisans ve lisansüstü düzeylerde değişiklikler yapmıştır. 1998-1999 yıllarından itibaren uygulanan Türkçe Öğretmenliği Lisans Programında doğrudan dil bilimine yönelik bir ders bulunmamaktadır. YÖK, 2006-2007 yıllarından itibaren uygulamaya konulmak üzere öğretmen yetiştirme lisans programlarında yeniden yapılanmaya gitmiştir. Bu yeniden yapılanma sürecinde “Genel Dil bilimi” dersi IV. yarıyılta 3 kredilik alan eğitimi dersi olarak programda yerini bulmuştur. “Genel Dil bilimi” dersinin içeriği YÖK (2007, s. 91) tarafından şu şekilde belirlenmiştir:

Dil bilim kavramı ve dil bilimin temel kavramları. Saussure ve yapısalcılık, Avrupa (Prag dil bilim okulu) ve Amerika yapısalcılığı, sözcelem kuramları, göstergebilim gibi çeşitli alanların dil incelemeleriyle ilgili yaklaşımlarının tanıtılması. Dil bilim çalışmalarına yön veren önemli kişiliklerin (Martinet, Bloomfield, Harris, Hjelmslev, Chomsky, vb.) çalışmalarlarıyla birlikte ele alınması. Betimsel boyutun yanı sıra dilin kullanımına yönelik edimbilimsel çözümlerinin de yapılması.

2018-2019 öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanmak üzere “eğitim bilimleri ve öğretmen yetiştirme alanındaki çağcıl gelişmeler yanında Türk eğitim sisteminde gerçekleştirilen yapısal değişiklikler, toplumsal ihtiyaç ve talepler dikkate alınarak öğretmen yetiştirme lisans programlarının yeniden güncellenmesi” (YÖK, 2017, s. 9) söz konusu olmuştur. Güncellenen Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı’nda “Dil bilimi” dersi, V. yarıyılta 2 kredilik ve 2 AKTS’lik alan eğitimi dersi olarak yer almaktadır. YÖK tarafından belirlenen Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı’nda dil bilimi dersinin içeriği şu şekilde verilmiştir:

Dilin muhtelif tanımları, Dünya dilleri hakkında genel bilgiler; 20. yy başlarına kadar doğu ve batı geleneğinde dil çalışmalarına tarihsel bir bakış (İlk Çağ’da dil çalışmaları, Orta Çağ’da dil çalışmaları); 20. yüzyılda dil bilim kavramının ortaya çıkışı; dil bilimin dalları ve çalışma alanları; Ferdinand De Saussure ve Yapısalcı dil bilim kuramı (Cenevre Dil bilim Okulu). Yapısalcı anlayışı benimsemiş dil bilim okulları; Prag Okulu, Fransız İşlevselciliği (Andre Martinet), Gustave Guillaume ve Psikomekanik, Kopenhag Okulu ve Glosematik, Amerikan Yapısalcılığı (Franz Boas, Edward Sapir, Leonard Bloomfield, Zellig Sabetai Harris), Noam Chomsky ve Üretken Dönüşümsel Dil Bilgisi Kuramı, Dil Bilim Kökenli Dil Bilgisi Kuramları. Kuramların, teorik ve uygulamalı düzeyde dil öğretimiyle ilişkilendirilmesi.

“Genel Dil bilimi” ve “Dil bilimi” derslerine bakıldığında, dersin kredisinin azalmasına rağmen içeriğinin detaylandırıldığı görülmektedir. Ayrıca şu an uygulanmakta olan Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı’ndaki “Dil bilimi” dersinde; kuramların, teorik ve uygulamalı düzeyde dil öğretimiyle ilişkilendirilmesi konusu içeriğe eklenmiştir. Bu durum gerek ana dili gerekse yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil biliminin verilerinden yararlanılması gerektiğinin bir göstergesidir. Bu noktada dil bilimi ve dil öğretimi arasındaki ilişkiye dikkat etmek gerekir. Dil öğretiminde dil bilimi bir amaç olarak görmemek, ikisini birbirini destekleyen alanlar olarak ele almak gerekir. “Dil bilimi ve dil eğitimi-öğretimi, birbirleri için gerekli ancak tek başına ilki ikincisi için yeterli olmayan bir ilişki içindedir. Bir dil dersini dil bilimi temeline dayandırmadan yürütme çabası sonuç vermeyeceği gibi dil bilimi yalnızca dil derslerinin içerik ve amacı olarak da algılamak yanlıştır. Doğru olan, dil biliminin araştırma

sonuçlarını, dil eğitimi ve öğretimi için gerekli bir araç ve ilke olarak düşünen dengeli bir davranış biçimi sağlayabilmektir” (Ergenç, 1993, s. 68). Dil bilimi ve dil öğretimi arasındaki ilişkiyle ilgili olarak Enginarlar (2006, s. 152) da “dil biliminin çıkış amaçları, mutlak anlamda, dil öğretimi alanından farklıdır ve onun dışındadır. Ana hatlarıyla dil bilimi; insanın dil melekesini incelemeyi, dil davranışını açıklayıcı kuramlar geliştirmeyi, insan dillerini en kapsamlı bir biçimde betimlemeyi ve bunun için gerekli araç ve teknikleri geliştirmeyi amaçlar. Bu amaçların arasında dil öğretimi için etkili yöntem ve teknikleri geliştirmek gibi bir amaç yer almamaktadır” diyerek dil biliminin dil öğretimine katkılarının çok yönlü ve tarafsız bir bakış açısıyla incelemek gerektiğini ve dil biliminin dil öğretimine içerik alanında katkı sağlaması gerektiğini belirtir. Dil bilimi ve dil öğretimi arasındaki bağlantıyı kısaca açıklamak gerekirse dil bilimi ve dil öğretiminin farklı alanlar olmasına rağmen birbirleriyle ilişki içinde olduğunu ve dil biliminin dil öğretimine veri sağlaması gerektiğini söylemek mümkündür. Ayrıca dil biliminin dil öğretimine bir diğer katkısı da “kuramsal tartışmalar yoluyla dil duyarlığı ve dile ilişkin önseziler sağlamaktır” (Kocaman ve Osam, 2000, s. 39).

Bu bilgiler doğrultusunda, “Dil bilimi” dersinin Türkçe Öğretmenliği Programlarında ders olarak okutulmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Çünkü ana dili eğitiminde dil bilimi çalışmalarından yeterince yararlanılmaması Türkçe eğitiminin bir sorunu olarak tartışılmaktadır. Özellikle dil bilgisi öğretiminde dil biliminin çalışmalarından uzak kalınması, öğretmenlerin dil bilimi ile ilgili çalışmaları takip etmemesi gibi nedenler dil öğretiminde çağdaş yöntemlerin uygulanmamasına sebep olarak gösterilmiştir (Kurudayıoğlu, 2012; Özbay, 2007; Sağır ve Demir Atalay, 2016). Aksan (1993, s. 201-202) da öğretmenlerin dil bilimi birikiminden yoksun olmalarını bir eksiklik olarak görmekte ve dil bilgisi eğitimi ve öğretiminde dil biliminin kılavuzluğuna başvurulması gerektiğini belirtmektedir.

Türkçe eğitiminde Türkçe öğretmenleri kadar dil bilimcilere de sorumluluk düşmektedir. “Aslında, öğretmenlere düşen sorumluluğun karşısında dil bilimcilere düşen sorumluluk da dil bilimi kuramlarını dil öğretimine uygulamak, bu kuramları öğretmenlere tanıtmak olmalıdır” (Sağır, 2002, s. 32). Aksan (2004, s. 246) da Türkçe öğretiminde dil bilimine ait verilerden yeterince yararlanılmadığını şu şekilde açıklamıştır: Türkçe öğretiminde öğrenciler ana diline saygı, söyleyişte ve yazımda özene yöneltilmelidir. Bir sözcüğü yanlış yazma, yanlış bölme önemsiz bir kusur olarak görülmemelidir. Ana dili öğretiminde bugün ileri ülkelerde benimsenen, iyi sonuçlar veren yöntemlerin uygulanmasına gidilmelidir. Aksan’ın burada sözünü ettiği yöntemler, dil biliminin çağdaş ve nitelikli yöntemleridir. Ayrıca, dil biliminde kullanılan bazı terimlerin dil bilgisi öğretiminde ve ders kitaplarında yer bulmaması, bazı terimlerle ilgili hâlâ birlik sağlanamamış olması, dil biliminin alt alanlarının (ses bilimi, sözcük bilimi, anlam bilimi, vs.) Türkçe öğretiminde ihmal edilmiş olması Türkçe öğretimi ve dil bilimi arasında yaşanan kopukluklardan bazılarıdır.

“Dil bilimi” dersinin Türkçe Öğretmenliği Programında yer alması bu sorunların aşılmasına yardımcı olacaktır. Bu ders ile birlikte Türkçe öğretmeni adayları dil bilimi ile ilgili çalışmalar hakkında bilgi sahibi olacaklar ve edindikleri bilgilerin Türkçe eğitimi alanında işlerlik kazanmasını sağlayacaklardır.

İlgili alanyazın incelendiğinde dil bilimi dersine yönelik yapılmış olan bazı çalışmalara rastlanmıştır. Cem Değer ve Altunay (1997) tarafından yapılan çalışmada ortaöğretimdeki dil bilimi dersleri konusunda öğretmen ve öğrenci görüşleri incelenmiştir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre dil bilimi dersleri Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan müfredata göre yürütülmemekte, öğrenciler de dil bilimi dersinin kapsamı hakkında yeterli bilgiye sahip olmayıp bu derse karşı olumsuz tutum sergilemektedirler. Alyaz (2006) tarafından yapılan çalışmada dil bilimi dersinin içerik amaç ve kazanımlarına yönelik Alman Dili Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencilerinin tutumları incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, öğrencilerin bir bölümü dil bilimi dersinin içeriğini, terminolojisi ve kaynaklarını anlamakta ve dil bilimi dersinin daha iyi bir öğretmen olmak için gerekli olduğunu yeterince algılamakta güçlük

çekmektedirler. Onursal Ayırır (2006) tarafından yapılan çalışmada Fransızca öğretmeni yetiştiren bölümlerin “Dil bilime Giriş” dersleri eleştirel bir yaklaşımla incelenmiş ve bu derslerin içeriklerinin öğretmen adaylarının bilgi gereksinimlerini karşılayacak düzeyde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Aslan (2010) tarafından Ankara Üniversitesi Türkçe Eğitimi Programları’nda lisansüstü öğrenim gören öğrencilerin akademik öz yeterlik algılarını belirlemek amacıyla yapılan çalışmada, öğrencilerin kendilerini dil bilimi terimlerini anlama ve kullanma konusunda yetersiz gördükleri, dil bilimi ile ilgili dersleri lisans döneminde almış olmanın lisansüstü öğrenim sürecine önemli katkılar sağladığı, dil bilimi derslerinin kuramsal ve uygulamalı olarak lisans programında yer alması ve kredisinin daha fazla olması gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Güneylü ve Küçükavşar (2011) tarafından yapılan Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilimi ve dil bilgisi kavramlarına ilişkin algılarının incelendiği çalışmada öğretmen adaylarının dil bilimine yönelik algılarının olumlu olmasına rağmen dil bilimiyle ilgili Türkçe yazılmış alanyazından haberdar olmadıkları, dil bilimi ve dil bilgisi farkını içselleştiremedikleri ve dil bilimi alanıyla ilgili önemli ölçüde bilgi eksikliklerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yeşiloğlu Uçar ve Kan (2020) tarafından dil eğitimi öğretmeni adaylarının dil bilimi terminolojisi ile ilgili yeterlilikleri üzerine yapılan çalışmada Türkçe öğretmeni adaylarının, sınıf ve İngilizce öğretmeni adaylarına göre dil bilimi terminolojisi konusunda daha yeterli oldukları tespit edilmiştir.

Belirtilen çalışmaların dışında ana dili öğretimi, dil öğretimi, Türkçe öğretimi anahtar kelimelerinin dil bilimi ile ilgilerinin ve ilişkilerinin ortaya konulduğu kuramsal çalışmalar (Sansa Tura, 1983; Börekçi, 2009; Çağlayan Dilber, 2017; Oymak, 2018) da bulunmaktadır.

İlgili alanyazın incelendiğinde dil bilimi dersine yönelik algıları belirlemek amacıyla metafor analizinin kullanılmadığı görülmektedir. Metaforlar, çeşitli alanlarda geçmişten bugüne kadar kullanılmış olan dil olgularıdır. Metafor kelimesi esas olarak Grekçede taşımak, transfer, aktarım gibi anlamlara gelen “metaherein” sözcüğünden gelmektedir. Etimolojik olarak ise Yunanca kökenli meta (öte)+ phora (taşımak) sözcüklerinin birleşmesinden oluşmuştur (Güneş ve Tezcan, 2021, s.1). Metafor; sosyoloji, psikoloji, dil bilimi gibi pek çok alan tarafından kullanılan bir olgu olması sebebiyle çeşitli tanımları bulunmaktadır. TDK Güncel Türkçe Sözlük’te metafor kavramının karşılığı olarak “meczaz” sözcüğü verilmiştir. Meczaz sözcüğünün ise iki karşılığı bulunmaktadır: 1. Bir ilgi veya benzetme sonucu gerçek anlamından başka anlamda kullanılan söz; 2. Bir kelimeyi veya kavramı kabul edilenin dışında başka anlamlara gelecek biçimde kullanma, metafor. Güncel Türkçe Sözlükte görüldüğü gibi metaforu, bir kelimeyi veya kavramı kabul edilenin dışında başka anlamlara gelecek biçimde kullanma olarak tanımlamak mümkündür.

Metafor Teorisinin kurucuları olan Lakoff ve Johnson (2015) *Metaforlar: Hayat, Anlam ve Dil* adlı kitaplarında metaforu düşüncenin bir parçası ve taşıyıcısı olarak tanımlarken; bir şeyi başka bir şeye göre anlamının ve tecrübe etmenin metaforların özü olduğunu belirtmişlerdir. Metaforlarla ilgili diğer tanım ve açıklamalara bakıldığında metaforun “bilinçli bir şekilde ya da farkında olmadan günlük hayatın içinde sıklıkla ve herhangi bir kavramın anlamını güçlendirmek üzere kullanılan tabirler” (Acay Sözbir ve Çamlıbel Çakmak, 2016); bir şeyi farklı bir şey açısından görmeye yarayan yol (Burke, 1945; Cameron, 1999); soyut ve anlaşılması zor bir şeyi algılamada kolaylık sağlayan, rehber (Akman, Özeren, Yiğen, 2017); insanların hayatı, çevreyi, olayları ve nesnelere nasıl gördükleri, farklı benzetmeler kullanarak açıklamaya çalıştıkları bir araç (Cerit, 2008); sosyal bir gerçeği ifade etmek için kullanılan dilsel araçlar (Töremen ve Döş, 2009); bir kavramı, kelimeyi, terimi, olguyu daha güzel ve etkili anlatmak amacıyla başka bir anlamda olan kelimeyle ilgi kurularak benzetme yoluyla kullanma (Aydın, 2006, s. 10); dilin sembolik amaçlı kullanımına bağlı olarak bir kavram veya durumu başka bir kavramla veya durumla kullanılması (Aydın ve Pehlivan, 2010); genel olarak dünyayı kavrayışımıza sinen bir düşünme ve görme biçimi (Morgan, 1997); bilinmeyen anlamak ve açıklamak için bilinmeyenle benzer özelliklerinden yararlanma biçiminde işleyen bir

düşünüş tarzı (Aydeş ve Akın, 2016, s.21); bir konuyu diğer bir konunun bakış açısından algılamaya ve anlamaya izin veren zihindeki bilgiler arasında bağ kurma süreci (Eraslan, 2011); iki nesne veya kavramı birbirine bağlayan dilsel araç (Palmquist, 2001)” olarak tanımlandığı görülmektedir. Bu tanımlardan hareketle metafor, insanların açıklamakta zorlandıkları ya da daha iyi, kolay ve etkili bir şekilde ifade etmek istedikleri durum, olgu ve kavramları çeşitli yönlerden benzetme unsurları kullanarak açıklamalarına olanak sağlayan zihinsel ve dilsel araçlar olarak ifade edilebilir.

Lakoff ve Johnson tarafından ortaya atılan Çağdaş Metafor Teorisiyle birlikte pek çok alanda kullanılmaya başlanan metaforlar eğitim alanında da kullanılmaya başlanmıştır. Kavramsal değişim ile öğrenme için yararlı araç olması, gerçek dünyadaki benzerliklere işaret ederek soyut şeylerin anlaşılmasını sağlaması, öğrencilerin ilgilerini çekmesi, motivasyonu sağlaması, öğretmenlerin öğrencilerin önceki bilgilerine dikkat etmelerini ve daha önceki konularla ilgili öğrenmelerdeki olası yanlış anlaşılmaları ortaya çıkarması eğitimde metafor kullanmanın yararları olarak sıralanmaktadır (Fretzin, 2001; s. 3).

Metaforların eğitim-öğretimde kullanılmasına ilişkin olarak Arslan ve Bayrakçı (2006, s. 106) öğrencilerin özellikle zor kavram ve terimleri daha net bir şekilde anlamalarında, soyut kavramların zihinde somutlaştırılması ve görselleştirilmesinde ve öğrenilen bilgilerin akılda daha uzun süre kalmasını ve daha kolay hatırlanmasını sağlama noktasında metaforların yararlı bir araç olduğunu belirtmişlerdir.

Metafor kullanımının öğrenci ve öğretmene/eğiticiye sağladığı katkılarının yanında araştırmacılara da sağladığı yararlar bulunmaktadır. Metaforlar “çalışılan bir konu, durum ya da olay hakkında çok sağlam, zengin bir resim sunması, görsel bir imaj sağlaması” (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 212) bakımından özellikle nitel araştırmalarda son yıllarda sıkça tercih edilen bir araştırma aracı haline gelmiştir. Ülkemizde eğitim ile ilgili çalışmalarda metaforlar aracılığıyla veri toplama 1990’ların ikinci yarısından itibaren başlamıştır. (Balcı, 2011). Yapılan bu çalışmalara bakıldığında metaforlar aracılığıyla öğrenciler, öğretmenler, müdürler, yöneticiler, müfettişler, öğretmen adayları ve öğretim üyelerinden veri toplandığı görülmektedir. Bu çalışmaların sayısı oldukça fazladır. Ancak Türkçe öğretmeni adaylarından metaforlar aracılığıyla dil bilimi dersine yönelik veri toplanan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu açıklamalar ışığında Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilimi dersine yönelik metaforik algılarının alan yazındaki boşluğu doldurması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir. Buradan hareketle araştırmanın amacı, dil bilimi dersinin Türkçe öğretmeni adaylarına ne anlam ifade ettiğini metafor analizi yöntemi ile ortaya çıkarmaktır. Bu çalışmada metafor analizinin kullanılmasıyla Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilimi dersine yönelik zihinsel imgelerinin ortaya çıkarılması ve dil bilimi dersine yönelik duygu ve düşüncelerinin daha açık bir şekilde betimlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca ulaşmak aşağıdaki alt problemler belirlenmiştir:

1. Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilimi dersine yönelik oluşturdukları metaforlar nelerdir?
2. Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilimi dersine yönelik oluşturdukları metaforlar içerikleri dikkate alınmaksızın ortak özellikleri bakımından hangi kategoriler altında toplanabilir?
3. Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilimi dersine yönelik oluşturdukları metaforlar gerekçeleri bakımından ortak özelliklerine göre hangi kategoriler altında toplanabilir?

2. Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve verilerin analizi hakkında açıklamalar yer almaktadır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nitel araştırma desenlerinden olgu bilim (fenomenoloji) deseni kapsamında yürütülmüştür. Olgu bilim deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgu bilim uygun bir araştırma zemini oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 72). Bu araştırma deseninde, insanların fenomeni nasıl algıladıkları, nasıl betimledikleri, hakkında ne hissettikleri, nasıl yargıladıkları, nasıl anımsadıkları, nasıl anlamlandırdıklarına odaklanılır (Patton, 2014, s. 104). Olgu bilim, insanların çevreleri ile olan etkileşimlerindeki deneyimlerine anlamları nasıl yüklediklerini araştırır (Sart, 2015, s. 73). Bu çalışmada da dil bilimi dersinin Türkçe öğretmeni adaylarına ne anlam ifade ettiği incelenmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 akademik yılı Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenim gören ve dil bilimi dersini almış olan 3. sınıf Türkçe öğretmeni adayları oluşturmaktadır. Çalışma grubu 45 öğrenciden oluşmaktadır. Bu bağlamda çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. "Amaçlı örnekleme, zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak vermektedir. Bu anlamda, amaçlı örnekleme yöntemleri pek çok durumda olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında yararlı olur" (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 107).

Ölçüt örnekleme yöntemindeki temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 112). Olgu bilim araştırmalarında veri kaynakları araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışa vurabilecek veya yansıtabilecek bireylerdir (Büyüköztürk, Çakmak, vd., 2008, s. 19). Bu araştırmada dil bilimi dersini almış olmak örnekleme ölçütü olarak belirlenmiştir. Çalışma grubuna yönelik bilgiler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Çalışma Grubuna Ait Bilgiler

Cinsiyet	f	%
Kadın	33	% 73
Erkek	12	% 27
Toplam	45	% 100

Tablo 1'de görüldüğü gibi araştırmaya, 33 kadın ve 12 erkek olmak üzere toplam 45 Türkçe öğretmeni aday katılmıştır. Türkçe öğretmeni adaylarından veri toplanmasına ilişkin Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulunun 08.02.2022-131034 sayılı yazısı ile "Uygundur" kararı alınmıştır.

2.3. Verilerin Toplanması

Dil bilimi dersi ile ilgili olarak Türkçe öğretmeni adaylarının metaforik tasvirlerini belirlemek için öğrencilerden "Dil bilimi dersi benim için ... gibidir. Çünkü ..." cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Bu amaçla her katılımcıya üzerinde bu ifade yazılı bir form verilmiş ve bu ifadeyi kullanarak düşüncelerini yazmaları ve tek bir metafor üzerine odaklanmaları istenmiştir. Başlangıçta öğrencilere metaforla ilgili gerekli açıklamalar yapılmıştır. Saban'a (2008) göre metaforu araştırma aracı olarak kullanan çalışmalarda "gibidir" kavramı metafor konusu ile kaynağı arasındaki bağlantıyı açığa çıkarmak için, "çünkü" kavramı ise katılımcılara metafor tanımları için mantıklı bir temel veya sebep sunmaları için kullanılır. "Dil bilimi dersi ... gibidir. Çünkü ..." cümlesinden türetilen metaforlar araştırmanın ana veri kaynağını oluşturmaktadır. Uygulama sırasında öğretmen adaylarına düşünmeleri ve yazmaları için yeterli

süre tanınmıştır. Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilimi dersine yönelik algılarını hangi metaforlarla ortaya koydukları, bu metaforların gerekçeleri ve ortak nitelikleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Nitel verilerin analizi için içerik analizi tekniği uygulanmıştır. “İçerik analizi, bir veya birçok metnin içindeki sözcüklerin, kavramların, temaların, deyimlerin, karakterlerin veya cümlelerin varlıklarını belirlemek ve onları sayıya dökülmesi için kullanılır” (Kızıltepe, 2015: s.253-254). İçerik analizi, metin veya metinlerden oluşan bir kümenin içindeki belli sözcüklerin veya kavramların varlığını belirlemeye yönelik yapıdır (Büyüköztürk, Çakmak, vd., 2008, s. 263). İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların (kategori) saptanması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 227).

Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilimi dersine yönelik oluşturdukları metaforların analizi ve yorumlanmasında Saban (2009) tarafından belirlenen aşamalar kullanılmıştır.

1. Metafor Kodlama ve Ayıklama Aşaması: Bu aşamada ilk olarak öğretmen adaylarından toplanan formlar numaralandırılmıştır. Numaralandırılan formlar, öğretmen adayları tarafından metaforların doğru ve açık bir şekilde ifade edilip edilmediğine bakılarak incelenmiştir. Dil bilimi dersine yönelik öğretmen adayları tarafından üretilen metaforların belirgin bir şekilde ifade edildiği görülmüş ve hiçbir form analizden çıkarılmamıştır. Bu durumda 45 katılımcının ürettiği metaforlar incelenmiştir. Öğretmen adaylarının ürettiği metaforlar Microsoft Excel’e form numaralarıyla birlikte işlenmiştir.

2. Örnek Metafor Derleme Aşaması: Bu aşamada öğretmen adayları tarafından üretilen metaforlar yeniden gözden geçirilmiştir. Her metaforunda benzeyen (kaynak), benzetilen (hedef) ve bunlar arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Geçerli 45 metafor gerekçeleriyle birlikte listelendikten sonra 45 öğretmen adayının formundan toplam 34 adet farklı metafor ortaya çıkmıştır.

3. Kategori Geliştirme Aşaması: Öğretmen adayları tarafından metafor formlarında yer alan dil bilimi dersine yönelik geliştirilen metaforlar ve öğretmen adaylarının oluşturdukları metaforun gerekçeleri kategorilendirilmiştir. İlk aşamada, öğretmen adaylarının oluşturduğu 45 metafor; nesneye ait özellikleri çağrıştıran, kişiye ait özellikleri çağrıştıran ve soyut kavramlara ait özellikleri çağrıştıran durumları bakımından 3 grupta sınıflandırılmıştır. İkinci aşamada öğretmen adaylarının geliştirdiği metaforların gerekçeleri Excel tablosuna form numaralarına göre işlenmiştir ve gerekçeler incelenmiştir. Üretilen metaforlar, kategoriler altında sınıflandırılırken gerekçeleri dikkate alınmıştır. Çünkü “metafor kategorilerini oluşturmada katılımcıların geliştirdikleri metaforun kelime anlamı değil geliştirilen metafora ait gerekçe yani benzetilen arasındaki bağlantı dikkate alınmalıdır” (Kılcan, 2021, s. 97). Ayrıca kategorilendirme aşamasında öğretmen adaylarının aynı metaforu farklı özellikleri bakımından ele aldıkları ve gerekçelendirdikleri görülmüştür. Bu işlemlerin ardından öğretmen adaylarının dil bilimi dersine yönelik olarak oluşturdukları metaforlar 6 kategori altında toplanmıştır.

4. Geçerlik ve Güvenirliği Sağlama Aşaması: McMillan (2000), nitel araştırmaların değerlendirilmesinde kullanılan en önemli ölçütün araştırmada elde edilen verilerin, verilerin analizinin ve sonuçların inanılır ve güvenilir olması olarak açıklamaktadır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, vd. 2008, s. 258). Bu aşamada, araştırmacının geçerliği ve güvenirliliğini sağlamak amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulan kategorilerin bünyesinde yer alan metaforların oluşturulan kategorileri temsil edip etmediğini ortaya koymak için uzman görüşüne başvurulmuştur. Araştırmacı tarafından Excel tablosuna işlenen ve öğretmen adayları tarafından oluşturulan metaforlar, metaforların gerekçeleri ve araştırmacı tarafından oluşturulan kavramsal kategoriler uzmana incelettirilmiştir. Uzman tarafından yapılan eşleştirmeler ile araştırmacının

oluşturduğu kavramsal kategoriler karşılaştırılmış ve görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları belirlenmiştir. Araştırmanın güvenilirliği, Miles ve Huberman'ın (1994) [Güvenirlilik=Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)x100] formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Araştırmacı ile uzman arasında görüş birliği sağlanan metafor sayısı 45, görüş ayrılığı sağlanan metafor sayısı yoktur. Bu veriler formüle yerleştirildiğinde [Güvenirlilik=45 / (45+0)x100] uzman ile araştırmacı arasındaki uyumun %100 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu formülle elde edilen uyumun %90 ve üzeri olduğu durumlarda arzu edilen düzeyde bir güvenilirliğin sağlandığı söylenmektedir (Saban, 2009). Buna göre araştırmanın güvenilir seviyede olduğunu söylemek mümkündür.

Lincoln ve Guba (1985'ten akt. Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 264) nitel araştırmanın niteliğini artırabilecek birtakım stratejiler önermektedirler. Bu önerileri inandırıcılık, aktarılabirlik, tutarlık ve teyit edilebilirlik kavramları çerçevesinde yapmaktadırlar. Bu araştırmada da araştırmanın geçerliğini ve güvenilirliğini artırarak daha nitelikli bir çalışma olmasını sağlamak amaçlanmıştır. Buradan hareketle araştırmanın inandırıcılığını artırmak için uzman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma konusu hakkında genel bilgiye sahip ve nitel araştırma yöntemleri konusunda uzmanlaşmış kişilerden yapılan araştırmayı çeşitli boyutlarıyla incelemesinin istenmesi inandırıcılık konusunda alınabilecek önlemlerden biridir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 268). Araştırmanın deseni, toplanan veriler, verilerin analizi ve sonuçların yazımına kadar olan süreç bir uzman tarafından değerlendirilmiştir. Araştırmacı tüm süreçleri sözel olarak uzmana anlatmış, topladığı verileri ve ulaştığı sonuçları uzmana göstermiştir. Uzman, sürecin uygunluğuna dair geribildirimde bulunmuştur. Araştırmanın aktarılabirliğini sağlamak amacıyla ayrıntılı betimleme yöntemi kullanılmıştır. Bu amaçla verilerin toplanması, katılımcı özellikleri, verilerin analizi, bulgular ayrıntılı bir şekilde açıklanmış ve doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Araştırmanın tutarlığını ve teyit edilebilirliğini sağlamak amacıyla bir uzman tarafından tutarlık incelemesi ve teyit incelemesi yapılmıştır.

5. Verilerin Bilgisayar Ortamına Aktarılma Aşaması: Öğretmen adaylarının dil bilimi dersine yönelik oluşturdukları 34'ü farklı olmak üzere toplam 45 metafor 6 kategori altında sınıflandırılmıştır. Metaforlar ve kavramsal kategoriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Bu işlemlerden sonra metaforların ve buldukları buldukları kategoriye temsil eden öğretmen adayları sayısı (f) ve yüzdesi (%) bulgular kısmında tablolar ve grafikler yardımıyla verilmiştir.

3. Bulgular

Araştırmanın “Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilimi dersine yönelik oluşturdukları metaforlar nelerdir? şeklindeki ilk sorusuna yönelik bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dil Bilimi Dersine Yönelik Oluşturdukları Metaforlar

Metafor	f	Metafor	f
Ağacın kökü	2	Matematik	1
Altın anahtar	1	Okul	1
Altın	1	Olmazsa olmaz	1
Anahtar	2	Retina	1
Bataklıktaki nilüfer	1	Sabah uykusundan uyanmak	1
Bilim insanı	1	Sonsuzluk	1
Binanın temeli	5	Su	1
Çatı	1	Süreç	3
Çöldeki vaha	1	Tarih	1
Deniz	1	Tarla	1
Ev	1	Tekerlek	1
Genel kültür	1	Temel taşı	1
Hayat	1	Tiyatro	1
Hazine	1	Üniversite hayatının özeti	1
İnsanlık tarihi	1	Yapboz	1
Kitap	2	Yapı taşı	3

kökü ve bataklıktaki nilüfer ise bitkiye dayalı olarak oluşturulan metaforlardır. Eyleme dayalı oluşturulan iki metafor ise *sabah uykusundan uyanmak* ve *olmazsa olmazdır*. İnsana dayalı olarak oluşturulan tek metafor *bilim insanıdır*.

Araştırmanın “Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilimi dersine yönelik oluşturdukları metaforlar açıklamaları bakımından ortak özelliklerine göre hangi kategoriler altında toplanabilir?” biçimindeki üçüncü sorusuna yönelik bulgular Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4: Dil Bilimi Dersine Yönelik Metaforların Kavramsal Kategorileri

Metafor Kategorileri	f	%
“İçerik” yönüyle dil bilimi dersi	11	%24.44
“Değerli ve önemli” yönüyle dil bilimi dersi	10	%22.22
“Bilgi verici” yönüyle dil bilimi dersi	9	%20
“Öğretmenlik mesleğine katkı sağlayıcı” yönüyle dil bilimi dersi	9	%20
“Dili anlamaya yardımcı” yönüyle dil bilimi dersi	5	%11.11
“Olumsuz” yönüyle dil bilimi dersi	1	%2.22
Toplam	45	%100

Tablo 4’te görüldüğü gibi Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilimi dersine yönelik oluşturdukları metaforlar 6 kavramsal kategori altında toplanmıştır. Bu kategorilerden “İçerik yönüyle dil bilimi dersi” (f=11; %24.44), “Değerli ve önemli yönüyle dil bilimi dersi” (f=10; %22.22), “Bilgi verici yönüyle dil bilimi dersi” (f=9; %20), ve “Öğretmenlik mesleğine katkı sağlayıcı yönüyle dil bilimi dersi” (f=9; %20) frekans ve yüzdelik değer olarak en fazla öne çıkan kategoriler olmuştur. Türkçe öğretmeni adayları tarafından dil bilimi dersine yönelik oluşturulan metaforların diğer kavramsal kategorileri ise şunlardır: “Dili anlamaya yardımcı yönüyle dil bilimi dersi” (f=5; %11.11), “Olumsuz yönüyle dil bilimi dersi” (f=1; %2.22).

Kavramsal kategoriler arasında en fazla sıklığa (f=11) sahip olan “İçerik yönüyle dil bilimi dersi” kategorisi içinde yer alan metaforlar ve frekansları Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5: “İçerik Yönüyle Dil Bilimi Dersi” Kategorisine Ait Metaforlar

Metafor	f	Metafor	f
Bataklıktaki nilüfer	1	Tekerlek	1
Bilim insanı	1	Tiyatro	1
Hazine	1	Üniversite hayatımın özeti	1
Makale	1	Yapboz	1
Matematik	1	Yol	1
Süreç	1		
Toplam			11

Tablo 5’e bakıldığında “İçerik yönüyle dil bilimi dersi” kategorisi içinde Türkçe öğretmeni adaylarının oluşturdukları 11 farklı metaforun yer aldığı görülmektedir. Bu kategori içinde yer alan bütün metaforlar kere kullanılmıştır.

Türkçe öğretmeni adayları tarafından bu kategoriye yönelik oluşturulan metaforlar ve gerekçelerine dair örnekler aşağıda verilmiştir:

“Dil bilimi dersi, üniversite hayatımın özeti gibidir. Çünkü dersin içeriği zor, bilgi ağırlıklı ama bana çok şey kattı.” (K23)

“Dil bilimi dersi, yapboz gibidir. Çünkü derste kaçırdığım bir kavram diğer konularla ilişkili olduğu için yapboz tamamlanmamış olur. Parça eksik olunca bütünlük oluşmaz.” (K26)

“Dil bilimi dersi, hazine gibidir. Çünkü dille ilgili kuram ve kavramlarla dolu zengin bir derstir.” (K43)

“Dil bilimi dersi, bataklıktaki nilüfer gibidir. Çünkü dersin konularını anlamak zor ama öğrendikten sonra yaşanan mutluluk bütün zorluklara değecek kadar güzel.” (K40)

Kavramsal kategoriler arasında en fazla sıklığa (f=10) sahip olan diğer bir kategori “Değerli ve önemli yönüyle dil bilimi dersi” kategorisi içinde yer alan metaforlar ve frekansları Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6: “Değerli ve Önemli Yönüyle Dil Bilimi Dersi” Kategorisine Ait Metaforlar

Metafor	f	Metafor	f
Ağacın kökleri	1	Ev	1
Altın	1	Hayat	1
Binanın temeli	4	Tarla	1
		Temel taşı	1
Toplam			10

Tablo 6’da görüldüğü gibi “Değerli ve önemli yönüyle dil bilim dersi” kategorisinde 7’si farklı olmak üzere 11 metafor yer almaktadır. Bu metaforlardan *binanın temeli* (f=4), birden fazla kullanılan metafor olmuştur.

Türkçe öğretmeni adayları tarafından bu kategoriye yönelik oluşturulan metaforlar ve gerekçelerine dair örnekler aşağıda verilmiştir:

“Dil bilimi dersi, binanın temeli gibidir. Çünkü Türkçe eğitimine dayanak olan bir derstir.” (K5)

“Dil bilimi dersi, temel taşı gibidir. Çünkü Türkçe öğretimi için bu ders önemlidir. Dille ilgili çalışmalar dil öğretimi için önemlidir.” (K42)

“Dil bilimi dersi, tarla gibidir. Çünkü dille ilgili bilgiler veren bu dersi ne kadar önemsersek, dille ilgili bilincimiz ve bilgimiz artar.” (K38)

“Dil bilimi dersi, altın gibidir. Çünkü değeri paha biçilemezdir. Bizi her yönden geliştiren bir derstir.” (K37)

Kavramsal kategoriler arasında fazla sıklığa (f=9) sahip olan diğer bir kategori “Bilgi verici yönüyle dil bilimi dersi” kategorisi içinde yer alan metaforlar ve frekansları Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7: “Bilgi Verici Yönüyle Dil Bilimi Dersi” Kategorisine Ait Metaforlar

Metafor	f	Metafor	f
Çatı	1	Sonsuzluk	1
Çöldeki vaha	1	Tarih	1
Deniz	1	Temel taşı	1
Genel kültür	1	Yapı taşı	2
Toplam			9

Tablo 7’de görüldüğü gibi “Bilgi verici yönüyle dil bilim dersi” kategorisinde 8’i farklı olmak üzere 9 metafor yer almaktadır. Bu metaforlardan *temel taşı* (f=2), birden fazla kullanılan metafor olmuştur.

Türkçe öğretmeni adayları tarafından bu kategoriye yönelik oluşturulan metaforlar ve gerekçelerine dair örnekler aşağıda verilmiştir:

“Dil bilimi dersi, deniz gibidir. Çünkü içinde pek çok bilgi barındırıyor.” (K12)

“Dil bilimi dersi, yapı taşı gibidir. Çünkü dille ilgili yeni bilgiler öğrendim.” (K3)

“Dil bilimi dersi, çöldeki vaha gibidir. Çünkü dille ilgili çalışmalar olmasaydı çölde susuz kalırdık. Dilin nereden gelip nereye gittiğini bu ders olmasaydı bilemezdik, cahil kalırdık.” (K33)

“Dil bilimi dersi, sonsuzluk gibidir. Çünkü ayrıntıya girildikçe dille ilgili yeni bilgiler öğrenilebilen bir ders, farklı kuramlar, görüşler içeren bir ders.” (K25)

Kavramsal kategoriler arasında fazla sıklığa (f=9) sahip olan diğer bir kategori “Öğretmenlik mesleğine katkı sağlayıcı yönüyle dil bilimi dersi” kategorisi içinde yer alan metaforlar ve frekansları Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8: “Öğretmenlik Mesleğine Katkı Sağlayıcı Yönüyle Dil Bilimi Dersi” Kategorisine Ait Metaforlar

Metafor	f	Metafor	f
Ağacın kökü	1	Okul	1
Altın anahtar	1	Olmazsa olmaz	
Anahtar	1	Retina	1
Binanın temeli	1	Su	1
Kitap	1		
Toplam			9

Tablo 7’de görüldüğü gibi “Öğretmenlik mesleğine katkı sağlayıcı yönüyle dil bilimi dersi” kategorisinde hepsi farklı olmak üzere 9 metafor yer almaktadır.

Türkçe öğretmeni adayları tarafından bu kategoriye yönelik oluşturulan metaforlar ve gerekçelerine dair örnekler aşağıda verilmiştir:

“Dil bilim dersi, kitap gibidir. Çünkü öğretmen olunca kullanabileceğim yeni ve faydalı bilgiler edindim.” (K30)

“Dil bilim dersi, retina gibidir. Çünkü asıl görmemi sağlayan retinadır. Dili de daha iyi öğretmemi sağlayacak olan asıl şey dil bilimidir.” (K39)

“Dil bilim dersi, binanın temeli gibidir. Çünkü bu ders öğretmenin donanımlı ve nitelikli olması açısından gereklidir.” (K41)

“Dil bilimi dersi, anahtar gibidir. Çünkü Türkçe öğretiminin kapısını açar. Bu dersi anladığımızda ve öğrendiğimizde öğrencilerimize de donanımlı bir şekilde dilimizi öğretebiliriz.” (K44)

“Dili anlamaya yardımcı yönüyle dil bilimi dersi” kategorisi içinde yer alan metaforlar ve frekansları Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9: “Dili Anlamaya Yardımcı Yönüyle Dil Bilimi Dersi” Kategorisine Ait Metaforlar

Metafor	f	Metafor	f
Anahtar	1	Kitap	1
İnsanlık tarihi	1	Süreç	2
Toplam			5

Tablo 9’da görüldüğü gibi “Dili anlamaya yardımcı yönüyle dil bilimi dersi” kategorisinde 4’ü farklı olmak üzere 5 metafor yer almaktadır. Bu metaforlardan süreç (f=2), birden fazla kullanılan metafor olmuştur.

Türkçe öğretmeni adayları tarafından bu kategoriye yönelik oluşturulan metaforlar ve gerekçelerine dair örnekler aşağıda verilmiştir:

“Dil bilim dersi, insanlık tarihi gibidir. Çünkü bu ders, insanlığın doğuştan gelen dil yetisini daha iyi anlamamızı sağlar.” (K11)

“Dil bilim dersi, süreç gibidir. Çünkü konularda ilerledikçe dillerin oluşumunu, kullanımını, işlevlerini anlamamızı sağlıyor.” (K22)

“Dil bilim dersi, kitap gibidir. Çünkü dille ilgili incelemeleri öğrendikçe dile karşı daha farklı açılardan bakmaya başladım.” (K29)

“Dil bilim dersi, anahtar gibidir. Çünkü dille ilgili şeylerin, dilbilgisinin daha iyi anlaşılması bu derste ki kuramlara, konulara, yöntemlere bağlıdır.” (K45)

Kavramsal kategorilerin sonuncusu olan “Olumsuz yönüyle dil bilim dersi” kategorisinde yalnızca bir metafor yer almaktadır. Türkçe öğretmen adayı tarafından bu kategoriye yönelik oluşturulan metafor ve gerekçesine dair örnek aşağıda verilmiştir:

“*Dil bilim dersi, sabah uykusundan uyanmak gibidir. Çünkü sabah uykudan uyanmak istemiyorum, dil bilimi dersine de çalışmak istemiyorum ama mecburum.*” (K35)

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Dil bilimi, dünya üzerindeki bütün dillerin evrensel bir düzlemde, yöntemli ve dizgesel bir yaklaşımla ele alınıp incelendiği bir bilim dalıdır; ana malzemesi dil ve nihai hedefi ana dilini doğru, güzel ve etkili kullanan bireyler yetiştirmek olan Türkçe Öğretmenliği Programı’nda da 2006-2007 yıllarından bu yana bir ders olarak okutulmaktadır. Ana dili eğitiminde dil bilimi çalışmalarının verilerinden yeterince yararlanılmaması Türkçe eğitiminin bir sorunu olarak tartışılan konulardan biri olmuştur. Dil bilimi dersinin Türkçe Öğretmenliği Programı’nda bir ders olarak yer almasının zamanla bu sorunların aşılmasına yardımcı olacağı umulmaktadır. Bu bağlamda Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilimi dersine yönelik bakış açıları ve algılarının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada metafor analizi yöntemiyle Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilimi dersine yönelik zihinsel imgelerinin ortaya çıkarılması ve dil bilimi dersine yönelik duygu ve düşüncelerini daha açık bir şekilde betimlenmesi amaçlanmıştır. Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilimi dersine yönelik algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmanın sonuçları şu şekildedir:

Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilimi dersine yönelik oluşturdukları toplam metafor sayısı 45’tir. Bazı metaforlar birden fazla öğretmen adayı tarafından oluşturulduğu için 34 farklı metafor ortaya çıkmıştır. Bu durumda, Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilimi dersine yönelik farklı bakış açılarına sahip oldukları ve dil bilimi dersini çok boyutlu bir şekilde ele aldıkları söylenebilir. Ayrıca metaforlar insanların zihinsel düzeylerini, geçmiş yaşantılarını, sosyo-kültürel durumlarını da yansıtır (Bargh ve Bandrollar, 1996). Bu nedenle dil bilimi dersine yönelik birbirinden farklı metaforların oluşturulduğu söylenebilir. Türkçe öğretmeni adayları tarafından birden fazla üretilen metaforlar *binanın temeli, yapı taşı, süreç, ağacın kökü, anahtar ve kitap*tır. Yıldırım (2021) tarafından yapılan Türkçe öğretmeni adaylarının Türkçe öğretimine yönelik metaforik algılarının incelendiği çalışmada, öğretmen adaylarının Türkçe öğretimine ilişkin en çok geliştirdikleri metaforlar “ağaç, su/yemek ve yapı taşı”dır. Alanyazındaki Türkçe eğitimi ve öğretimi ile ilgili diğer çalışmalarda da öğretmen adaylarının “binanın temeli, binanın temel taşı, dilin yapı taşı” (Keray Dinçel ve Yılmaz, 2018), “kolon” (Pilav ve Elkatmış, 2013) gibi metaforları oluşturdukları görülmüştür. Bu durumda öğretmen adaylarının hem Türkçe öğretimi hem de Türkçe eğitiminin bir parçası olan dil bilimi dersini temel bir ihtiyaç ve gereklilik olarak gördükleri sonucuna ulaşılabilir.

Ortak metaforlara bakıldığında Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilimi dersini “temel, kaynak olma, ilerleyen ve gelişen dizi özelliği gösterme, araç, vesile olma, belirleyici olma” özellikleri bakımından metaforlaştırdıkları görülmektedir. Bu bakımdan Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilimi dersini önemsedikleri, bu dersi değerli gördükleri sonucuna ulaşılabilir. Dili, bilimsel bir yaklaşımla ele alan bu dersin Türkçe öğretmeni adayları tarafından değer görmesi dikkate değerdir. Güneylü ve Küçükavşar (2011) tarafından yapılan Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilimi ve dil bilgisi kavramlarına ilişkin algılarının incelendiği çalışmada da öğretmen adaylarının dil bilimine yönelik algılarının olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bakımdan iki çalışmanın sonuçları örtüşmektedir.

Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilimi dersine yönelik oluşturdukları metaforlar içerikleri dikkate alınmaksızın ortak özellikleri bakımından 5 kategori altında toplanmıştır. Bunlar, “cansız varlık ve maddelere, soyut kavramlara, bitkiye, eyleme ve insana dayalı metaforlar” kategorileridir. Bu kategorilerden “cansız varlık ve maddelere dayalı metaforlar” açık bir farkla ilk sırada yer almıştır. Kurt (2019) tarafından yapılan fizik öğretmen adaylarının

elektrik konusundaki metaforları ve metaforik algılarının belirlenmeye çalışıldığı araştırmasında öğretmen adaylarının oluşturdukları metaforların yaklaşık olarak %52.2 oranında nesneye ait özellikler çağrıştırdığı, %23.3 oranında insana ait özellikleri çağrıştırdığı, %20 oranında ise soyut kavramlara ait özellikleri çağrıştırdığı sonucuna ulaşılmıştır. İki araştırmanın sonuçlarına göre de öğretmen adayları soyut kavramları metaforlar aracılığıyla somut kavramlarla ilişkilendirmişlerdir ve bu bakımdan iki araştırmanın sonuçları paralellik göstermektedir. Pekdoğan ve Kanak (2015) tarafından yapılan okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılığa ilişkin algılarının metafor analizi ile belirlendiği çalışmada öğretmen adayları yaratıcılığı en çok “doğaya ait kavramlar”, ikinci olarak da “soyut kavramlar” ile metaforlaştırmışlardır. Bu açıdan iki araştırmanın sonuçları birbirini destekler nitelikte değildir. Çakmak (2021) tarafından yapılan öğretmen adayları ve öğretmenlerin öğretmenlik ile ilgili metaforik algılarının incelendiği çalışmada oluşturulan 108 metaforun 66’sı cansız varlıklarla, 42’si canlı varlıklarla ilgili olduğu; cansız varlıklarla ilgili olan metaforlardan 52’sinin somut, 14’ünün soyut varlıklarla ilgili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında Çakmak (2021) tarafından yapılan çalışma ile bu çalışmanın sonuçları birbirini destekler niteliktedir.

Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilimi dersine yönelik oluşturdukları metaforlar açıklamaları bakımından ortak özelliklerine göre 6 kavramsal kategori altında toplanmıştır. “İçerik yönüyle dil bilimi dersi” kategorisinde 11; “değerli ve önemli yönüyle dil bilimi dersi” kategorisinde 10; “bilgi verici yönüyle dil bilimi dersi” kategorisinde 9; “öğretmenlik mesleğine katkı sağlayıcı yönüyle dil bilimi dersi” kategorisinde 9; “dili anlamaya yardımcı yönüyle dil bilimi dersi” kategorisinde 5 ve “olumsuz yönüyle dil bilimi dersi” kategorisinde 1 olmak üzere toplam 45 metafor yer almıştır. Metaforların açıklamaları dikkate alınarak oluşturulan kategorilere bakıldığında Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilimi dersine yönelik olumlu bir anlayışa sahip oldukları sonucuna ulaşılabilir. Türkçe öğretmeni adayları dil bilimi dersini; içerik bakımından zor ancak zengin, değerli ve önemli, bilgi verici, öğretmenlik mesleğine katkı sağlayıcı ve dili anlamaya yardımcı olarak kısacası olumlu bir bakış açısıyla metaforlaştırmışlardır. Sadece bir öğrenci dil bilimi dersini “sabah uykusundan uyanmak” metaforuyla olumsuz yönden değerlendirmiştir. Değer ve Altunay (1997) tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarına göre öğrenciler dil bilimi dersine karşı olumsuz tutum sergilemektedirler. Bu bakımdan bu çalışmanın sonuçları Değer ve Altunay (1997) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları ile birbirini desteklememektedir. Ancak Güneyli ve Küçükavşar (2011) tarafından Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilimi kavramlarına ilişkin algılarının incelendiği çalışmada, öğretmen adaylarının dil bilimine yönelik algılarının olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bakımdan bu çalışma ile Güneyli ve Küçükavşar (2011) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları birbirini desteklemektedir. Alyaz (2006) tarafından yapılan çalışmada Alman Dili Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencilerinin dil bilimi dersinin daha iyi bir öğretmen olabilmek için gerekli olduğunu yeterince algılayamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada ise Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencileri dil bilimi dersini değerli, bilgilendirici ve öğretmenlik mesleğine katkı sağlayıcı bir ders olarak belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre iki çalışmanın sonuçları birbiriyle örtüşmemektedir. Aslan (2010) tarafından Türkçe Eğitimi Programlarında lisansüstü öğrenim gören öğrencilerle yapılan çalışmada, dil bilimi dersinin lisans döneminde almış olmanın lisansüstü öğrenim sürecine katkı sağladığı, dil bilimi derslerinin kuramsal ve uygulamalı olarak lisans programlarında yer alması gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu çalışmada da lisans öğrencileri dil bilimi dersinin Türkçe öğretimi açısından önemli ve Türkçe eğitimine temel olduğunu, dil bilimi bakımından donanımlı olmanın öğretmenlik mesleğinde yetkinlik sağlayacağını belirtmişlerdir. Bu bakımdan iki araştırmanın sonuçları birbirine paraleldir. Dil biliminin içinden doğan ve dil bilimi bağlamında 1960’lı yıllardan itibaren gelişmekte olan metindilbilimine yönelik bir çalışma Cin Şeker (2021) tarafından yapılmıştır. Türkçe öğretmeni adaylarının metindilbilim dersine yönelik görüşlerinin belirlendiği çalışmanın sonuçlarına göre Türkçe öğretmeni adayları metindilbilim dersinin mesleki yaşamlarında dil becerilerinin geliştirilmesine katkı sunacağını belirtmişlerdir. Bu bakımdan iki çalışmanın sonuçları birbirini desteklemektedir.

Sonuç olarak Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilimi dersine yönelik olarak ürettikleri metaforlara bakıldığında; öğretmen adaylarının dil bilimi dersine karşı olumlu bir algı içinde olduklarını söylemek mümkündür. Ayrıca Türkçe öğretmeni adayları dil bilimi dersinin içeriğini zor ve kapsamlı olarak görmelerine rağmen kendilerine katkı sağladığını, kendilerinde dille ilgili farklı bakış açıları geliştirdiğini belirtmişlerdir. Dil bilimi dersinin kendilerini hem kişisel olarak geliştirdiğini hem de meslek hayatlarında daha donanımlı olmalarını sağlayacağını belirtmişlerdir. Bu sonuçlardan hareketle dil bilimi dersine yönelik yapılabilecek çalışmalar için şu önerilerde bulunulabilir:

Alanyazında dil bilimi dersine yönelik yapılmış fazla çalışma olmadığından Türkçe öğretmen adayları ile dil bilimi dersinin kapsamı, içeriği ve uygulamasına dönük daha ayrıntılı çalışmalar yapılabilir.

Türkçe öğretmen adaylarının gözünde değerli ve önemli olarak görülen dil bilimi dersini lisans düzeyinde ve Türkçe Öğretmenliği Programları'nda veren öğretim üyelerinin bu dersi ile ilgili görüşlerinin alınması, konunun kaynak ve alıcı boyutuyla bir bütün olarak ele alınmasını sağlayacaktır.

Kaynaklar

- Acay Sözbir, S. ve Çamlıbel Çakmak, Ö. (2016). Okul öncesi öğretmen adaylarının müzik kavramına ilişkin metaforik algıları. *International Journal of Social Science*, 42, 269-282.
- Akman, Ö., Özeren, E. ve Yiğen, V. (2017). Examination of Teachers' Metaphors Concerning with School Concept. *International Journal of Social Science Research*, 6 (2), 142-157.
- Aksan, D. N. (1993). Anadili eğitimi. VII. *Dil bilim Kurultayı Bildirileri*, 13-14 Mayıs 1993. (Yay. Haz. K. İmer ve N. E. Uzun), Ankara: AÜDTCF Yayınları.
- Aksan, D. N. (2004). *Dil bilim ve Türkçe yazıları*. İstanbul: Multilingual.
- Alyaz, Y. (2006). Dil bilim dersinin içerik, amaç ve kazanımlarına yönelik öğrenci tutumları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 23-44.
- Arslan, M. M. ve Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim-öğretim açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 171, 100-108.
- Aslan, C. (2010). Türkçe eğitimi programlarında lisansüstü öğrenim gören öğrencilerin akademik özyeterliklerine ilişkin görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(9), 87-115.
- Aydeş, S. S., ve Akın, U. (2016). Okul yöneticilerinin öğretmenlere yönelik metaforik algıları. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(3), 20- 39.
- Aydın, İ. H. (2006). Bir felsefi metafor 'yolda olmak'. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, VI (1), 9-22.
- Aydın, İ. S. ve Pehlivan, A. (2010). Türkçe öğretmeni adaylarının "öğretmen" ve "öğrenci" kavramlarına ilişkin kullandıkları metaforlar. *Turkish Studies*, 5(3), 818-842.
- Balcı, F. A. (2011). Okul metaforları: ilköğretim müfettişlerinin okul algıları. *Eurasian Journal of Educational Research*, 3(44), 27-38.
- Bargh, J.A. ve Bandrollar, K. (1996). *Automaticity in action: the unconscious as repository of chronic goals and movies*. New York: Guilford Press.
- Börekçi, M. (2009). Türk dili edebiyatı ve Türkçe öğretmenlerinin yetiştirilmesi sürecinde dil bilim ve Türkçe eğitimi. *Turkish Studies*, 4(3), 419-429.
- Burke, K. A. (1945). *Grammar of Motives*. New York: Prentice-Hall.

- Büyüköztürk, Ş. vd. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cameron, L. (1999). Operationalising “metaphor” for applied linguistic research. In L. (Ed. Cameron ve G. Low), *Researching and applying metaphor* (pp. 3-28). Cambridge, UK: Cambridge University.
- Cem Değer, A. ve Altunay, U. (1997). Ortaöğretimdeki dil bilim dersleri konusunda öğretmen ve öğrenci görüşleri. <http://dad.boun.edu.tr/tr/download/article-file/52717>
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 693-712.
- Cin Şeker, Z. (2021). Türkçe öğretmeni adaylarının metindilbilim dersine ilişkin görüşleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(4), 1226-1241.
- Çağlayan Dilber, N. (2017). Dil bilim kavramları ışığında Türkçe öğretimi. *International Journal of Languages Education*, 5(4), 777-786.
- Çakmak, F. (2021). Öğretmen adayları ve öğretmenlerin öğretmenlik ile ilgili metaforik algılarının incelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(31), 219-251.
- Enginarlar, H. (2006). “Dil bilim ve dil öğretimi”. *Dil bilim temel kavramlar sorunlar tartışmalar* (Yayına Hazırlayan Ahmet Kocaman) içinde (s.151-160). Ankara: Dil Derneği Yayınları.
- Eraslan, L. (2011). Sosyolojik metaforlar. *Akademik Bakış Dergisi*, 27, 1-22.
- Ergenç, İ. (1993). Yurt dışındaki Türk çocuklarının anadili sorunu. *Dil bilim Araştırmaları*. <http://dad.boun.edu.tr/tr/download/article-file/273322>
- Fretzin, L. (2001). *Metaphors in teaching*. <http://lrs.ed.uiuc.edu/students/fretzin/EPLllq5Metaphors.htm>
- Güneş, C., ve Tezcan, R. (2017). Metafor Nedir, Ne Değildir? Bahadır Kılcan (Ed.), *Metafor ve Eğitimde Metaforik Çalışmalar için Bir Uygulama Rehberi* (s. 1-16). Ankara: Pegem Akademi.
- Güneşli, A. ve Küçükavşar, A. (2011). Türkçe öğretmen adaylarının dil bilim ve dil bilgisi kavramlarına ilişkin algıları. *4. Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu*. 8-9 Eylül, Sakarya-Türkiye.
- Keray Dinçel, B. ve Yılmaz, A. (2018). Ortaokul öğrencilerinin ve Türkçe öğretmeni adaylarının “Türkçe dersi” ve “Türkçe öğretmeni” kavramlarına ilişkin metaforları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, XXII (1), 243-276.
- Kerimoğlu, C. (2017). *Kuram ve uygulamalarla dil bilim, göstergebilim ve Türkoloji genel dil bilime giriş*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kılcan, B. (2021). Eğitim bilimlerinde metaforların veri toplama aracı olarak kullanılması, örnek bir uygulama. *Metafor ve eğitimde metaforik çalışmalar için bir uygulama rehberi* içinde (Ed. B. Kılcan). Ankara: Pegem Akademi.
- Kıran, Z. (2003). *Günümüz dil bilim çalışmaları*. İstanbul: Multilingual.
- Kızıltepe, Z. (2015). İçerik analizi. F. N. Seggie ve Y. Bayyurt (Ed.), *Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları* içinde (s. 253-266). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kocaman, A. ve Osam, N. (2000). *Uygulamalı dil bilim-yabancı dil öğretimi terimleri sözlüğü*. Ankara: Hitit Basım Yayın Tic.

- Kurt, H. S. (2019). *Fizik öğretmen adaylarının elektrik konusundaki metaforları ve metaforik algıları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kurudayığlu, M. (2012). Dünyada ve Türkiye’de dil bilgisi öğretiminin temel problemleri. (s. 47-70). *Türkçe eğitimi açısından dil bilgisi öğretimi içinde*. Ankara: Pegem Akademi.
- Lakoff, G. ve Johnson, M. (2015). *Metaforlar: hayat, anlam ve dil*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. CA: Sage.
- Morgan, G. (1997). *Yönetim ve örgüt teorilerinde metafor*. (Çev. G. Bulut). İstanbul: MESS.
- Onan, B. (2013). *Dil eğitiminin temel kavramları*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Onursal Ayırır, İ. (2006). Dil bilimlerinin yabancı dil öğretimindeki yeri ve öğretmen adaylarına yönelik dil bilim dersleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 31, 85-95.
- Oymak, R. (2018). Anadili eğitim öğretiminde dil bilim ve yan alanları. *Kesit Akademi Dergisi*, 4(15), 112-129.
- Özbay, M. (2007). *Türkçe özel öğretim yöntemleri II*. Ankara: Öncü Kitap.
- Palmquist, R.A. (2001). Cognitive style and users metaphors for the exploratory study. *Journal of Academic Librarianship*, 27(1), 24-32.
- Patton, M.Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (Çev. M. Bütün ve Se. B. Demir). Ankara: Pegem Akademi.
- Pekdoğan, S. ve Kanak, M. (2015). Okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılığa ilişkin algıları: metafor analizi örneği. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 138-147.
- Pilav, S. ve Elkatmış, M. (2013). Öğretmen adaylarının Türkçe kavramına ilişkin metaforları. *Electronic Turkish Studies*, VIII (4), 1207-1220.
- Saban, A. (2008). İlköğretim I. kademe öğretmen ve öğrencilerinin bilgi kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *İlköğretim Online*, 7(2), 421-455.
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- Sağır, M. (2002). *İlköğretim okullarında Türkçe dil bilgisi öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Sağır, M. ve Atalay, D. (2016). *Yeni programa uygun etkinliklerle dil bilgisi öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Sansa Tura, S. (1983). Dil bilimin dil öğretimindeki yeri. *Türk Dili, Dil Öğretim Özel Sayısı*, 379, 8-17. https://turkoloji.cu.edu.tr/DİL_BİLİM/tura.pdf
- Sart, G. (2015). Fenemenoloji ve yorumlayıcı fenomenolojik analiz. *Nitel Araştırma Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımları içinde* (Ed. Fatma Nevra Seggie ve Yasemin Bayyurt). Ankara: Anı Yayıncılık.
- TDK (2022). Güncel Türkçe sözlük. <https://sozluk.gov.tr/>
- Töremen, E. ve Döş, İ. (2009). İlköğretim öğretmenlerinin müfettişlik kavramına ilişkin metaforik algıları. *International Journal of Educational Reform*, 13(3), 295-306.
- Vardar, B. (2001). *Dil bilimin temel kavram ve ilkeleri*. İstanbul: Multilingual.
- Yeşiloğlu Uçar, F. ve Kan, M. O. (2020). Dil eğitimi öğretmen adaylarının dil bilim terminolojisi ile ilgili yeterlilikleri. *Dil Dergisi*, 171(1), 51-74.

- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, H. Ç. (2021). Türkçe öğretmeni adaylarının Türkçe öğretimine yönelik metaforik algıları. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(30), 625-643.
- YÖK (2007). Eğitim fakültesi öğretmen yetiştirme lisans programları. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/egitim-fakultesi-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari.pdf>
- YÖK (2017). Türkçe öğretmenliği lisans programı. https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Turkce_Ogretmenligi_Lisans_Programi.pdf

Extended Abstract

When the relevant literature is examined, there has been no study that reveals what the linguistics lesson means to pre-service Turkish language teachers through metaphor analysis. In this study it was aimed to reveal the mental images and to describe feelings and thoughts of the pre-service Turkish language teachers about the linguistics lesson. In order to achieve this aim, the following sub-problems have been determined:

1. What are the metaphors that pre-service Turkish language teachers created for the linguistics lesson?
2. Which categories can the metaphors created by the pre-service Turkish language teachers for the linguistics lesson be grouped in terms of their common features, regardless of their content?
3. Which categories can the metaphors created by the pre-service Turkish language teachers for the linguistics lesson be grouped in terms of their justification?

The phenomenological design one of the qualitative research methods was used in the study. The phenomenological design focuses on events that we are aware of but do not have detailed understanding of. In this study, the meaning of the linguistics lesson to the pre-service Turkish language teachers was examined. The study group of the research consists of 45 pre-service Turkish language teachers who have taken the linguistics lesson at Zonguldak Bülent Ecevit University, Ereğli Faculty of Education, Department of Turkish Language Education in 2021-2022 academic year. While determining the study group, criterion sampling method, one of the purposive sampling methods, was used. In this study, having taken the linguistics lesson was determined as the sample criterion. The data of the research were collected through the form prepared by the researcher, in which the phrase “Linguistics lesson is like.... Because...” is included. The metaphors collected with this form constitute the main data source of the research.

The obtained data were analyzed with content analysis. The following stages specified by Saban (2009) were used in the analysis and interpretation of metaphors:

1. The phase of coding and extracting the metaphors
2. The phase of sample metaphors compilation
3. The phase of category development
4. The phase of providing validity and reliability
5. The phase of transferring data to computer

According to the results of the research, it was found that the pre-service Turkish language teachers produced a total of 45 valid metaphors, 34 of which were different. The following metaphors were created more than once by pre-service Turkish language teachers: “The foundation of the building, building block, period, root of tree, key and book.” When common metaphors are examined, it was seen

that the pre-service Turkish language teachers metaphorized the linguistics lesson in terms of being basis and origin, progressing and developing, means, decisiveness. In this regard, it can be concluded that the pre-service Turkish language teachers attach importance to this lesson.

The metaphors created by the pre-service Turkish language teachers for the linguistics lesson are grouped under 5 categories in terms of their common features, regardless of their content. These are the following categories: Inanimate objects and substances-based metaphors, intangible concepts-based metaphors, human-based metaphors, verb-based metaphors, plant-based metaphors. Among these categories, inanimate object and substances-based metaphors in which the most metaphors were created by the pre-service Turkish language teachers. It has been observed that the pre-service Turkish language teachers associate an intangible concept with a concrete concept.

The metaphors created by the pre-service Turkish language teachers for the linguistics lesson were grouped under 6 conceptual categories in terms of their justifications. The categories and the number of metaphors are as follows:

Linguistics lesson in terms of content-11

Linguistics lesson in terms of valuable and important -10

Linguistics lesson in terms of informative-9

Linguistics lesson in terms of contributing to the teaching profession-9

Linguistics lesson in terms of helping to understand language-5

Linguistics lesson in terms of negative-1

Totally there were 45 metaphors in 6 conceptual categories. When the categories created by considering the explanations of the metaphors were examined, it can be concluded that the pre-service Turkish language teachers have a positive understanding of the linguistics lesson. Furthermore, although the pre-service Turkish language teachers thought that the content of linguistics lesson was difficult and comprehensive they stated that the lesson contributed to them and provided different perspectives on language. They stated that the linguistics lesson will both improve themselves personally and enable them to be more equipped in their professional life.